

Behandling etter vannressursloven m.v.

av vassdragstiltak og tiltak som kan påvirke
vassdrag og grunnvann

Anne Hustveit (red.)

1
2002

V
E
I
L
E
D
E
R

Behandling etter vannressursloven m.v.
av vassdragstiltak og tiltak som kan påvirke
vassdrag og grunnvann

Veileder nr 1/2002

Behandling etter vannressursloven m.v. av vassdragstiltak og tiltak som kan påvirke vassdrag og grunnvann

Utgitt av: Norges vassdrags- og energidirektorat

Redaktør: Anne Hustveit

Trykk: NVEs hustrykkeri

Opplag: 2000

Forsidefoto: Øverst: Flåte dam i Bamble skal utbedres og magasinet er midlertidig nedtappet
Nederst: Rv32 krysser Siljanelva
Foto: Anne Hustveit

ISSN: 1501-0678

Emneord: Konesjonsplikt, grunnvann, vassdragstiltak, saksbehandling

Norges vassdrags- og energidirektorat
Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
Internett: www.nve.no

Oktober 2002

Innhold

Forord	5
Sammendrag	6
1. Innledning	7
2. Hovedpunkter i regelverket	8
2.1 Vannressursloven	8
2.1.1 <i>Overordnede prinsipper for forvaltning av vannressurser</i>	8
2.1.2 <i>Hovedpunkter i vannressursloven</i>	9
2.1.3 <i>Allmenne interesser</i>	10
2.1.4 <i>Alminnelig lavvannføring</i>	10
2.1.5 <i>Vassdragsmyndighetene</i>	11
2.1.6 <i>Konsesjons- og meldeplikt</i>	12
2.1.7 <i>Vassdragssikkerhet</i>	15
2.1.8 <i>Natur- og miljøtilsyn</i>	16
2.1.9 <i>Klagebehandling</i>	17
2.1.10 <i>Sanksjonsbestemmelser</i>	17
2.2 Plan- og bygningsloven (pbl).....	18
2.2.1 <i>Forholdet til planbestemmelser etter pbl</i>	18
2.2.2 <i>Forholdet til byggesaksbehandling og byggemelding</i>	19
2.2.3 <i>Forholdet til konsekvensutredninger (KU)</i>	19
2.3 Verneplan for vassdrag	21
2.4 Andre plantyper	22
2.5 Andre lover og forskrifter.....	22
2.6 Koordinert behandling	23
3. Saksbehandling ved vurdering av konsesjonsplikt	24
4. Søknader og søknadsbehandling etter vannressursloven	26
4.1 Innholdet i søknader om tillatelse.....	26
4.2 Ekspropriasjon	27
4.3 Kunngjøring og høringsinstanser	27
4.4 Konsesjonsvedtak og vilkår.....	28
5. De enkelte tiltak	29
5.1 Reguleringer og uttak av vann fra vassdrag.....	29
5.1.1 <i>Vannkraftutbygging</i>	29

5.1.2	<i>Akvakulturanlegg med uttak av vann fra vassdrag</i>	29
5.1.3	<i>Vannforsyningsanlegg</i>	30
5.1.4	<i>Jordvanningsanlegg</i>	30
5.2	Bygging i eller over vassdrag, uttak av grus o.l.	30
5.2.1	<i>Flom- og erosjonssikring m.v.</i>	30
5.2.2	<i>Uttak av masser/grus fra vassdrag</i>	31
5.2.3	<i>Bygging i og over vassdrag</i>	32
5.2.4	<i>Bekkelukking og åpning av vassdrag</i>	32
5.2.5	<i>Tiltak utenfor vassdraget</i>	32
5.3	Tiltak som kan påvirke grunnvann.....	33
5.4	Nedlegging av vassdragsanlegg.....	33
5.5	Midlertidige tiltak.....	34

Vedlegg

1.	Oversikt over andre relevante lover.....	35
2.	Forskrifter.....	40
3.	Litteraturliste.....	41

Forord

Lov av 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) trådte i kraft 01.01.2001. Loven erstatter den tidligere vassdragsloven av 15. mars 1940 nr. 3 med unntak av §§ 2 - 6 i vassdragsloven som fortsatt gjelder i påvente av en ny lov om eiendomsgrenser.

Denne veilederen erstatter NVE Publikasjon nr. 02 1993 Retningslinjer for inngrep i vassdrag - Saksbehandling i forhold til vassdragsloven §§ 104 - 106 m.v. (allmenne interesser).

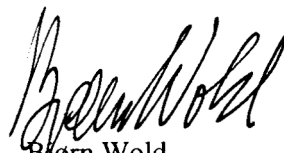
NVE Publikasjon nr. 02 1993 ga retningslinjer også for kraftutbygging som ikke var konsesjonspliktig etter vassdragsreguleringsloven. Dette er nå tatt med i NVE Veileder 1/98. Konsesjonsbehandling av vannkraftsaker er derfor bare kort omtalt i denne veilederen.

En arbeidsgruppe ved NVE - Konsesjons- og tilsynsavdelingen har utarbeidet veilederen. I arbeidsgruppen har deltatt: Tine Grytnes, Anne Hustveit, Torbjørn Sneve, Øyvind Traagstad og Jens Aabel. I tillegg har også andre medarbeidere i NVE bidratt.

Veilederen er lagt ut som PDF-fil på NVEs internettsider www.nve.no, se under vann - vassdragskonsesjoner - veiledere. Her vil det også komme informasjon om ev. endringer.

Oslo, oktober 2002

Agnæ Aas
Vassdrags- og
energidirektør

Bjørn Wold
avdelingsdirektør

Sammendrag

Denne veilederen har som målgruppe den offentlige forvaltning og de som planlegger og utfører vassdragstiltak og tiltak som kan påvirke vassdrag og grunnvann. Nytt i forhold til tidligere, er behandling av grunnvann og tiltak utenfor vassdragene.

Veilederen gir en oversikt over vassdragsretten generelt og vannressursloven spesielt. Videre gir den en oversikt over en del andre lover som tiltakhavere kan komme i berøring med.

Hovedinnholdet er en beskrivelse av hvilke tiltak som er konsesjonspliktige og framgangsmåten ved vurdering av om en del andre nærmere angitte tiltak trenger konsesjon etter vannressursloven § 8. Det omtales også krav til søknader og rutine for søknadsbehandlingen, og forholdet til plan- og bygningsloven. Det gis imidlertid ikke en fullstendig veiledning. For enkelte tiltakstyper er det / eller vil bli utarbeidet egne mere detaljerte informasjonsskriv. For vannkraftutbygging er det utgitt en egen veileder, NVE Veileder 1/98.

1. Innledning

Fram til 1985 var det i hovedsak vannkraftutbygging som ble konsesjonsbehandlet etter vassdragslovgivningen. I 1985 ble Miljøverndepartementet (MD), Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Olje- og energidepartementet (OED) enige om at vassdragsloven burde brukes mer aktiv også på andre tiltak som kunne medføre betydelige skadevirkninger på allmenne interesser.

NVE ble den 18.09.1990 gitt fullmakt fra OED til å treffe avgjørelser i saker etter vassdragsloven §§ 104-106, med unntak av saker om kraftutbygging og saker av prinsipiell art.

På bakgrunn av høringsuttalelser til de foreslåtte reglene og erfaringer som ble vunnet ved den senere behandlingen av denne type saker, ble retningslinjer publisert i NVE Publikasjon nr. 02 1993 Retningslinjer for inngrep i vassdrag - Saksbehandling i forhold til vassdragsloven §§ 104 - 106 m.v. (allmenne interesser).

Med bakgrunn i ny vannressurslov og erfaringene med retningslinjene fra 1993, har NVE utarbeidet denne nye veilederen med regler om saksbehandling. Veilederen er supplert med informasjon om bl.a. forholdet til plan- og bygningsloven og andre relevante lovverk.

2. Hovedpunkter i regelverket

Fra 01.01.2001 er vannressursloven den generelle loven om vassdragene. Den som skal iverksette tiltak som berører vassdrag eller grunnvann, må forholde seg til bestemmelser i loven og forskrifter gitt i medhold av loven.

Forholdet til plan- og bygningsloven (pbl) må også alltid avklares, jf. kap. 2.2.

I tillegg til vannressursloven og pbl vil en tiltakshaver kunne komme i kontakt med en rekke andre lover. Noen av disse er omtalt i vedlegg 1. I den grad det er nødvendig med tillatelse etter flere lover, legges det opp til en samordning av saksbehandlingen, jf. kap. 2.6.

2.1 Vannressursloven

Vannressursloven gjelder ferskvannsressursene, dvs. både overflatevann og grunnvann, jf. lovens § 2. Loven inneholder blant annet regler om eiendomsrettslige forhold, forvalteransvar, konsesjonsplikt og tilsyn med tiltak i vassdrag. Regler om lakse- og innlandsfisk og forurensning finnes i egne lover, jf. vedlegg 1.

Vannressurslovens virkeområde er utvidet i forhold til den tidligere vassdragsloven. Nytt er at den også omfatter regler for grunnvann. Den gir dessuten muligheter til å konsesjonsbehandle tiltak utenfor vassdraget som har virkning for vassdraget. Andre utvidelser i forhold til tidligere lov er bl.a. muligheten til å innkalle til konsesjonsbehandling tidligere konsesjonsfrie tiltak (§ 66), og endre vilkår for tidligere gitte konsesjoner (§ 28). Loven har også skjerpede straffebestemmelser og muligheter til å pålegge tvangsmulkt.

Vedlegg 2 gir en oversikt over forskrifter som er gitt med hjemmel i vannressursloven og andre relevante forskrifter.

Det er under arbeid en forskrift om tappestrategier og en om internkontroll for å oppfylle lov om vassdrag og grunnvann.

Forskrift om konsesjons- og meldeplikt og krav til innholdet i søknader har vært vurdert, men slike forskrifter vil inntil videre ikke bli innført.

2.1.1 Overordnede prinsipper for forvaltning av vannressurser

Lovens formål er ”å sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og grunnvann”.

Begrepet ”forvaltning” er brukt i vid betydning, slik at det omfatter både utnytting av vannressursene til ulike formål, og vern og opprettholdelse av naturlige prosesser og biologisk mangfold knyttet til vassdragene. Det ligger i dette at målene som loven skal ivareta, også må sikres på lang sikt. Forvaltere er i vannressurslovens forstand både offentlige myndigheter og den enkelte bruker/eier av vassdraget.

Begrepet ”samfunnsmessig” omfatter både miljøhensyn, herunder hensynet til natur- og kulturverdier som er knyttet til vassdragene, og hensynet til aktuelle bruksformål og økonomi. Befolkningens behov for tilstrekkelige mengder rent drikkevann vil være et viktig hensyn i denne sammenheng. Vannressursenes betydning for ulike næringer som produksjon av vannkraft, oppdrettsvirksomhet og landbruk må tillegges vekt. Andre relevante hensyn kan være ivaretagelse av livsvilkårene for planter og dyr, lokalklima, landskapsestetiske forhold, friluftsliv, rekreasjons- og opplevelsesmuligheter og kulturminneverdier. Hva som anses som ”samfunnsmessig forsvarlig” vil være resultatet av en samlet vurdering av forholdene til enhver tid.

2.1.2 Hovedpunkter i vannressursloven.

Ifølge vannressursloven § 13 tilhører vassdragene eieren av den grunn de dekker. En viktig begrensning i eierens rådighet fremgår av § 8, som setter forbud mot å iverksette vassdragstiltak som kan medføre nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser uten at det skjer i medhold av reglene i § 12 eller § 15, eller med konsesjon fra vassdragsmyndigheten.

Det er bare selve grunnen og rådigheten over vassdraget med den naturlige vannføringen, som er underlagt privat eiendomsrett. Vannet som flytende substans i naturen er ikke underlagt privat eiendomsrett, og er derfor å betrakte som en fellesressurs. En grunneiers rådighet over vassdraget omfatter heller ikke rett til å regulere. Grunneierne kan kreve erstatning for skade som reguleringen eller overføringen påfører dem.

Grunnvann tilhører eieren av grunnen. Reglene i § 45 om konsesjonsplikt, begrenser imidlertid råderetten over grunnvannet.

Private og allmenne interesser er i første rekke sikret gjennom reglene om konsesjonsplikt (§ 8), reglene om forvalteransvar og aktsomhetsplikt (§ 5) og granneloven (§ 6).

Konsesjonsplikt innebærer at vassdragsmyndigheten skal vurdere om en tiltakshaver skal få tillatelse (konsesjon) til å iverksette tiltaket eller ikke. Tillatelse kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet, jf. § 25 første ledd.

Reglene om forvalteransvar og aktsomhetsplikt presiserer bl.a. at enhver skal opptre aktsomt for å unngå skade eller ulempe i vassdraget for allmenne eller private interesser, og at vassdragstiltak skal fylle alle krav som med rimelighet kan stilles til sikring mot fare for menneske, miljø og eiendom.

Vassdragsmiljøet er videre sikret gjennom regelen i § 11 som sier at det langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr.

Vannressursloven inneholder ikke egne regler om ekspropriasjon. Dersom en tiltakshaver ikke kommer til frivillig ordning med ev. rettighetshavere som blir berørt, kan det søkes om tillatelse til ekspropriasjon etter oreigningsloven, jf. § 51.

2.1.3 Allmenne interesser

Uttrykket "allmenne interesser", som bl.a. brukes i vannressursloven §§ 8 og 41, har noe forskjellig meningsinnhold i ulike lovverk. I vannressursloven skal uttrykket, ifølge forarbeidene, tolkes vidt. Det er særlig ideelle eller ikke-økonomiske interesser som faller inn under begrepet. Som eksempler på allmenne interesser kan nevnes fiskens frie gang, allmenn ferdsel, naturvern, biologisk mangfold, friluftsliv, vitenskapelig interesse, kultur- og landskapshensyn, jordvern, hensyn til flom og skred m.v.

Private interesser brukes ofte som motsetning til allmenne interesser. Det er imidlertid sikker rett at private interesser kan anses som en allmenn interesse dersom de samlet sett får betydning for mange mennesker.

I vurderingen av om allmenne interesser er berørt kan det tas hensyn til annen potensiell utnyttning av vassdraget, f.eks. en mer effektiv utnyttelse av vassdraget. Dette kan innebære at et mikro- eller minikraftverk blir konsesjonspliktig fordi kraftverket vanskeliggjør en fremtidig større kraftutbygging og dermed en bedre ressursutnyttelse. I gråsonen mellom private og allmenne interesser ligger f.eks. en bygdeallmenning og lokalsamfunnets rettighet i et fiskevann.

2.1.4 Alminnelig lavvannføring

Betegnelsen "alminnelig lavvannføring", som det bl.a. vises til i vannressursloven § 10, har sin opprinnelse i vassdragsreguleringsloven § 3 nr. 2 andre ledd og bygger på etablert praksis.

For å bestemme alminnelig lavvannføring trengs en serie med daglige registreringer av uregulert vannføring. Vanligvis vil en observasjonslengde på 20 - 30 år være tilstrekkelig for å få stabile verdier. Det tas utgangspunkt i den vannføringen som overskrides 350 dager av året (Q350). De femten dagene med lavest vannføring i et år trekkes derfor fra når lavvannføringen beregnes. I den observasjonsperioden en har, skytes den tredjedelen av årene som har lavest Q350 ut. Den laveste Q350 for de gjenværende årene betegnes som alminnelig lavvannføring.

Alminnelig lavvannføring varierer ofte mellom 6 og 12 % av middelvannføringen avhengig av den naturlige reguleringsevnen (selvreguleringen). På Vestlandet, med hyppige mildværsperioder, vil alminnelig lavvannføring normalt være høyere enn på Østlandet, som vanligvis har en langt mer stabil vinter. Alminnelig lavvannføring (målt i liter pr. sekund og km² for hele nedbørfeltet) øker med økende selvregulering og økende årlig nedbørhøyde.

Selvreguleringen øker med bl.a.

- økende feltstørrelse,
- økende effektivt sjøareal i feltet,
- økende årlig nedbørhøyde og
- økende grunnvannstilsig i feltet.

Selvreguleringen avtar med bl.a.

- økende andel snaufjell i feltet og
- økende hellning av feltet.

Alminnelig lavvannsføring plukkes ut uavhengig av sesong. I mange deler av landet vil den opptre om vinteren og i noen deler om sommeren. En vinterlavvannsføring i innlandet er for eksempel ofte en lite sannsynlig lavvannsføring resten av året.

Ofte foreligger det ikke måleserie, eller ikke lang nok måleserie, på det stedet der lavvannsføringen skal bestemmes. I umålte felt kan en representativ sammenligningsstasjon benyttes, og estimatet varierer følgelig av hvilken stasjon og periode som legges til grunn. Beregningsprogrammet LAVANN er en alternativ metode. Her estimeres alminnelig lavvannsføring for felt uten vannføringsmålinger som en funksjon av klima- og feltkarakteristika, ved hjelp av enkle regresjonssammenhenger.

2.1.5 Vassdragsmyndighetene

Det er vassdragsmyndighetene som gir konsesjon/tillatelse eller pålegg. Hvem som er vassdragsmyndighet i henhold til de ulike bestemmelser, er fastsatt ved kongelig resolusjon (kgl.res.) av 15.12.2000, samt delegering fra Olje og energidepartementet (OED) av 19.12.2000 og 28.06.2002.

Vassdragsmyndighet i vannressursloven § 8 er i utgangspunktet Kongen i statsråd, som dermed er øverste konsesjonsmyndighet. "Konsesjonsmyndighetene" brukes som samlebetegnelse på de organer som er formelt ansvarlig for behandlingen av en konsesjonsøknad. Dette er Stortinget, Regjeringen, OED, NVE og ev. andre som har fått delegert myndighet. Andre organer, som andre fagdepartementer, regnes ikke som en del av konsesjonsmyndigheten selv om de ofte har en sentral rolle i konsesjonsbehandlingen.

NVE er delegert myndighet til å gi konsesjon etter § 8 i vannressursloven til andre tiltak enn kraftutbygging, til bygging av kraftverk med installert effekt mindre enn 5000 kW og til midlertidige avvik fra manøvreringsreglement gitt ved kgl.res. i forbindelse med nødvendige byggearbeider, reparasjoner, opprenskingsarbeider eller naturfaglige undersøkelser.

For øvrig er kommunen vassdragsmyndighet etter § 7 om pålegg om infiltrasjon i grunnen og § 16 om motorisert ferdsel, fylkesmannen etter § 11 om fritakelse av å opprettholde vegetasjonsbeltet og § 15 tredje ledd om fordeling av vann i knapphets-situasjoner. Kommunen har myndighet etter § 11 andre ledd til å fastsette kantvegetasjonsbredden. Sosial- og helsedepartementet er vassdragsmyndighet etter § 13 fjerde ledd om begrensninger i rådighet over eiendom av hensyn til framtidig drikkevannsforsyning, og Norges geologiske undersøkelser (NGU) etter § 46 annet ledd om melding om boring etter grunnvann.

NVE er vassdragsmyndighet etter de øvrige bestemmelsene.

Når NVE gir tillatelse/pålegg/konsesjon som er enkeltvedtak i henhold til forvaltningsloven § 2, vil OED være klageinstans, jf. kap. 2.1.9. Når kommunen gjør vedtak etter § 11 er fylkesmannen klageinstans.

2.1.6 Konsesjons- og meldeplikt

2.1.6.1 Konsesjonspliktige tiltak

Vassdragstiltak og andre tiltak som påvirker vassdrag

Hovedregelen om konsesjonsplikt for tiltak som kan ha virkninger for vassdrag finnes i § 8 første og annet ledd. Første ledd angir konsesjonsplikten for tiltak i vassdrag og lyder: ”Ingen må iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen, uten at det skjer i medhold av reglene i § 12 eller § 15, eller med konsesjon fra vassdragsmyndigheten.”

Konsesjonsplikt for tiltak utenfor vassdrag følger av annet ledd der det heter:

"Vassdragsmyndigheten kan i forskrift eller i det enkelte tilfelle fastsette at tiltak utenfor vassdraget som kan ha påtagelige virkninger for et vassdrag, må ha konsesjon."

Et kriterium for at tiltak både i og utenfor vassdrag er konsesjonspliktig, er at tiltaket kan påvirke allmenne interesser i selve vassdraget. Forskjellen mellom de to tiltakstypene er graden av påvirkning. Konsesjonsplikten inntreder for tiltak i vassdrag så snart tiltaket kan være til "nevneverdig skade eller ulempe", mens det for tiltak utenfor vassdrag kreves at tiltaket kan ha "påtagelige virkninger". Konsesjonsplikt for tiltak utenfor vassdrag inntreder først når vassdragsmyndigheten har truffet vedtak om konsesjonsplikt, enten som enkeltvedtak eller forskrift. For tiltak i vassdraget følger konsesjonsplikten av loven direkte og er ikke avhengig av at vassdragsmyndigheten har gjort vedtak om det.

Uttak av grunnvann og annen rådighet over / eller påvirkning av grunnvann

For rådighet over grunnvann følger konsesjonsplikten av § 45. Bokstaven b gjelder vannuttak, mens bokstav c omfatter annen rådighet og påvirkning av grunnvann (f.eks. tunneldrift). Vannuttak som overskrider naturlig uttak "for virksomhet som det er vanlig å drive på slike eiendommer" er konsesjonspliktig, jf. bokstav b. Konsesjonsplikt etter § 45 annet ledd bokstav c inntreder bare dersom det gis en forskrift eller vassdragsmyndigheten treffer enkeltvedtak om konsesjonsplikt.

Minstevannføring

En annen generell regel om konsesjonsplikt følger av § 10 som sier "Ved uttak og bortledning av vann som endrer vannføringen i elver eller bekker med årssikker vannføring, skal minst den alminnelige lavvannføring være tilbake, hvis ikke annet følger av denne paragraf. Det samme gjelder når vann holdes tilbake ved oppdemming". Dette innebærer at et tiltak som medfører at vannføringen blir mindre enn den alminnelige lavvannføringen i perioder av året, er konsesjonspliktig. Ved konsesjonsbehandling kan behovet for minstevannføring vurderes konkret i det enkelte tilfellet. I slike tilfeller må konsekvensene for biologisk mangfold, dvs. viktige naturtyper eller arter med vekt på ev. sårbare eller truede arter (rødlisterarter), omtales spesielt.

Særbestemmelser om konsesjonsplikt

I tillegg til de generelle reglene om konsesjonsplikt nevnt over, har vannressursloven også enkelte særbestemmelser om konsesjonsplikt.

Disse reglene innebærer konsesjonsplikt for følgende tiltak:

- eksisterende anlegg i vernede vassdrag som tas i bruk til nye formål (§ 35 nr. 1)
- endring i igangværende virksomhet innenfor eksisterende konsesjon i vernede vassdrag dersom det vil påvirke verneverdiene. (§ 35 nr. 1)
- gjenopptakelse av virksomhet i vernede vassdrag som har vært innstilt i minst 5 år (§ 35 nr. 2)
- nedlegging av vassdragsanlegg som kan føre til påtakelig skade eller ulempe for allmenne interesser (§ 41)

2.1.6.2 Tiltak som ikke trenger konsesjon

Vannressursloven har følgende særbestemmelser om tiltak som kan gjennomføres uten konsesjon:

- gjenoppretting av vassdragets løp når vassdraget har tatt seg nytt løp, blitt oppgrunnet eller utdypet når gjenopprettingen skjer
  - innen tre år hvis forandringen skyldes en enkeltstående handling (§ 12 første ledd bokstav a) eller
  - ved opprenskning eller påfyll av masse inntil den dybde eller bredde som vassdraget hadde for 5 år siden (§ 12 første ledd bokstav b)Regelen gjelder ikke tiltak i vernede vassdrag (§ 35 nr. 3)
- opprenskning av grøfter i jordbruk og skogbruk dersom dette skjer i overensstemmelse med forskrifter hjemlet i skogloven eller jordloven (§ 12 fjerde ledd). Regelen gjelder ikke tiltak i vernede vassdrag (§ 35 nr. 3)
- grunneiers vannuttak til husholdning og husdyr på eiendommen så langt uttaket ikke er i strid med § 5 (forvalteransvar og aktsomhetsplikt) og § 10 (minstevannføring), jf. § 15. I vernede vassdrag kan det fastsettes en grense for samlede vannuttak (§ 35 nr. 7)
- allmennhetens vannuttak uten grøfting eller bruk av fast ledning eller motorkraft (§ 16)
- allmennhetens ferdsel uten bruk av motor (§ 16)
- gjenoppføring av vassdragsanlegg med konsesjon, dersom arbeidet tar til innen 5 år fra anlegget ble funksjonsudyktig og fullføres med rimelig hurtighet (§ 21)

2.1.6.3 Tiltak som skal meldes

Følgende tiltak skal etter vannressursloven meldes til vassdragsmyndigheten:

- alle planer om kraftutbygging i vernede vassdrag (§ 34)
- gjenoppretting i vassdrag som er unntatt fra konsesjon jf. § 12 første ledd dersom gjenopprettingen kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser (§ 12 annet ledd)

- vassdragstiltak som i utgangspunktet faller inn under konsesjonsplikten i § 8 første ledd, men som må iverksettes straks for å hindre vesentlig skade (§ 8). Slike tiltak er pga. faren for skade unntatt fra konsesjonsplikt
- grunnvannsboring skal meldes innen tre måneder etter fullført boring til NGU (§ 46)

NVE er vassdragsmyndigheten for de tre første punktene. Meldingen til NVE bør inneholde opplysninger tilsvarende en forenklet søknad. Det er bare § 34 som gir meldeplikt med det formål at vassdragsmyndigheten skal vurdere konsesjonsplikten.

Dersom det er tvil om et tiltak er konsesjonspliktig eller ikke, bør en melding sendes NVE i en tidlig fase for en vurdering, se kap. 3.

2.1.6.4 Forholdet til eldre tiltak

Utgangspunktet er at alle lovens bestemmelser også gjelder eldre vassdragstiltak (tiltak som var iverksatt før lovens ikrafttreden). Fysiske inngrep foretatt før lovens ikrafttreden må bedømmes etter den lovgivning som da gjaldt, for eksempel i forhold til retting, erstatning og straff. Loven har imidlertid enkelte bestemmelser som gjør det mulig å endre eller sette nye vilkår for eksisterende anlegg.

Konsesjon etter den tidligere vassdragsloven §§ 104 og 105 gjelder som konsesjon etter vannressursloven § 8.

Eldre, pågående vassdragstiltak som ikke trengte konsesjon etter tidligere vassdragslovgivning, kan fortsette i samme omfang som tidligere uten konsesjon etter vannressursloven § 8. I forhold til § 10 om minstevannføring, regnes tiltaket som iverksatt dersom alminnelig lavvannføring var tatt i bruk på det tidspunktet loven trådte i kraft, dvs. 01.01.2001. Tiltak som er vurdert til ikke-konsesjonspliktig etter vassdragsloven §§ 104-105 og som ikke er satt i drift, vil likevel være konsesjonspliktig etter § 8 dersom lavvannføringen skal tas i bruk.

Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfelle bestemme ved enkeltvedtak at et tiltak som tidligere ikke trengte konsesjon, likevel må ha konsesjon selv om det fortsetter i samme omfang som tidligere, og at tiltaket blir ulovlig hvis det ikke sendes søknad innen en fastsatt frist, jf. § 66. Resultatet kan da bli at konsesjon blir nektet, men det vanlige vil være at det gis konsesjon med fastsetting av vilkår. Ifølge forarbeidene til § 66 er "*særlige tilfelle*" når det foreligger sterke miljømessige hensyn.

I særlige tilfelle kan vassdragsmyndigheten også endre vilkårene for en konsesjon av hensyn til allmenne eller private interesser, jf. § 28. Omgjøring kan, ifølge forarbeidene til § 28, bli aktuelt fordi forholdene har endret seg, fordi kunnskapsgrunnlaget er blitt bedre eller fordi de opprinnelige forhold ble feilbedømt selv ut fra den generelle innsikt man hadde på konsesjonstidspunktet. Bestemmelsen gjelder ikke tiltak som er gitt konsesjon etter vassdragsreguleringsloven.

2.1.7 Vassdragssikkerhet

2.1.7.1 Offentlig sikkerhetstilsyn for vassdragsanlegg

Konsekvensene for sikkerheten til mennesker, miljø og eiendom ved et eventuelt brudd på dammer/vassdragsanlegg er bestemmende for om de blir underlagt offentlig sikkerhetstilsyn. Dammer/vassdragsanlegg er klassifisert i 3 klasser, der klasse 3 har størst konsekvenser, se forskrift om klassifisering av vassdragsanlegg. I tillegg er kriteriene også relatert til dammens/vassdragsanleggets oppdemte vannvolum, vanntrykk, areal, diameter, se sikkerhetsforskriften § 1-5.

Konsesjonsvilkår kan gi bestemmelser om offentlig tilsyn ut over dette.

Det er ca. 2500 dammer underlagt offentlig tilsyn. Av disse er ca. 260 dammer i klasse 3 og 630 dammer i klasse 2. Ca. 150 rørgater er underlagt tilsyn.

NVE fører tilsyn med at eierne av dammer og andre vassdragsanlegg planlegger, bygger og drifter anleggene slik at sikkerheten for mennesker, miljø og eiendom ivaretas.

2.1.7.2 Internkontroll

Sikkerhetsforskriften inneholder i dag regler om internkontroll for anlegg som er underlagt offentlig tilsyn etter sikkerhetsforskriften. Det er under utarbeidelse en egen forskrift "Internkontroll for å oppfylle lov om vassdrag og grunnvann.". I tillegg til internkontroll med de sikkerhetsmessige sidene av virksomheten, vil denne også pålegge internkontroll med de miljømessige sidene.

Internkontroll er systematiske tiltak som sørger for at gjeldende krav i lover og forskrifter overholdes. NVEs oppgave er å påse at anleggseierne har etablert et system som ivaretar dette. Kontrollen skjer både gjennom såkalte "systemrevisjoner" og ved at NVE gjennomfører inspeksjon av anleggene.

2.1.7.3 Hastesaker

Når forholdene i et vassdrag skaper en særskilt og uvanlig fare for mennesker, miljø eller eiendom, for eksempel ved ras, flom, eller tørke, kan NVE pålegge enhver tiltakshaver å innrette sin virksomhet for å redusere faren. Dette kan være pålegg om å utføre slike tiltak i vassdrag som anses påkrevd til vern mot overhengende fare, bl.a. fravikelse av manøvreringsreglement. Anleggseier bør selv varsle NVE når en slik situasjon kan oppstå, jf. vannressursloven § 40. I akutte tilfeller kan også politiet gi slike pålegg.

Etter § 40 annet ledd kan NVE ved slik inngripen også iverksette tiltak på fremmed grunn, men da skal skade på denne erstattes dersom den ikke selv er truet.

Vassdragsmyndigheten har et utvidet vedlikeholdsansvar dersom den ansvarlige "åpenbart er ute av stand til å oppfylle vedlikeholdsplikten", jf. § 40 første ledd. Dette kan tenkes der ansvarlig er ukjent, umulig å få tak i eller ute av stand til å bekoste de nødvendige vedlikeholdstiltak.

Lovens §§ 61 og 62 om hhv. vassdragsmyndighetens umiddelbare iverksetting av tiltak og bruk av andres eiendom ved slik iverksetting, utfyller hjemmelen i § 40. Etter § 62, jf. § 61, har vassdragsmyndigheten hjemmel til å iverksette tiltak på den ansvarlige

tiltakshavers eiendom. Når det finnes en ansvarlig, kan vassdragsmyndigheten under visse forutsetninger forestå umiddelbar iverksetting og i denne sammenheng gjøre bruk av den ansvarliges eller andres eiendom.

2.1.7.4 Sikringstiltak for vassdragsanlegg av hensyn til allmenne og private interesser

I vannressursloven § 5 er det gitt bestemmelser om forvalteransvar og aktsomhetsplikt når det gjelder vassdrag og vassdragsanlegg. Her framgår det bl.a. at vassdragstiltak skal planlegges og gjennomføres slik at de er til minst mulig skade og ulempe for allmenne og private interesser. Dette gjelder så langt denne plikten kan oppfylles uten uforholdsmessig utgift eller ulempe. Det framgår videre at vassdragstiltak skal fylle alle krav som det er rimelig å stille mot fare for menneske, miljø eller eiendom.

I sikkerhetsforskriften § 2-9 går det fram at "*den ansvarlige for vassdragsanlegg skal etablere og opprettholde sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved vassdragsanlegg*" og at "*NVE kan fatte vedtak om slike sikringstiltak*".

Ved å vise til ovenstående, har NVE i rundskriv av 21.05.2002 bedt om at alle eiere av vassdragsanlegg snarest mulig gjennomfører en evaluering av situasjonen ved anleggene sine med hensyn på sikkerheten. NVE vil på sikt utarbeide retningslinjer for hvilke sikringstiltak som bør etableres og opprettholdes for vassdragsanlegg av hensyn til allmenne og private interesser. Inntil disse foreligger viser vi til "Sikringsutvalgets" rapport: "Faremomenter og sikringstiltak ved anlegg i vassdrag" fra 1990. Denne rapporten kan foreløpig bestilles gjennom EBL Kompetanse AS eller NVE.

2.1.8 Natur- og miljøtilsyn

I tillegg til de generelle aktsomhetsreglene i vannressursloven § 5 kan vassdragsanlegg også være underlagt tilsyn som gjelder natur, landskap og miljø med særskilt hjemmel i vilkår i konsesjon, eller med hjemmel i vannressursloven § 53. NVE har ansvar for tilsynet. Omfanget av tilsynet og saksbehandlingen vil variere avhengig av tiltakets art og størrelse.

Detaljplanlegging

Når konsesjon er gitt vil det normalt bli fastsatt vilkår om at konsesjonær skal legge fram detaljplaner for NVE for godkjenning i god tid før byggestart. Planene skal omfatte alle arealinngrep som anleggsveger, masseuttak, plassering av overskuddsmasser og utforming av tekniske inngrep. For store anlegg kan planene bli sendt ut på høring og lagt ut til offentlig gjennomsyn. Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om arealbruken før NVE tar endelig stilling til planen. Kravet om godkjenning av detaljplaner gjelder også for senere opprusting/ombygging av anlegget.

Byggefasen

NVE fører tilsyn i byggefasen og følger opp gjennomføringen av godkjente planer. Gode miljø- og landskapsmessige løsninger forutsetter et godt samarbeid mellom utbygger og NVE under bygging. Det føres også tilsyn med at det foretas opprydding i anleggsområdet når anlegget er ferdig.

Driftsfasen

Konsesjonæren er ansvarlig for å drive anlegget innenfor loven og de vilkår/manøvreringsreglement som er fastsatt i konsesjonen.

Med hjemmel i vannressursloven §§ 53 - 58 og forskrift om internkontroll, som er under utarbeiding, skal NVE føre tilsyn med landskaps-, natur- og miljømessige forhold ved anlegget. Ved større anlegg vil dette skje gjennom jevnlig miljørevisjoner der internkontrollsystem og konkrete miljøforhold blir kontrollert. Blant annet gir § 57 vassdragsmyndigheten hjemmel til å pålegge en tiltakshaver i vassdrag å sørge for undersøkelser eller lignende tiltak som med rimelighet kan kreves for å klarlegge tiltakets funksjonssikkerhet.

Med hjemmel i bl.a. § 59 og konsesjonsvilkår kan NVE pålegge tiltak som skal avbøte skader og ulemper av tiltaket. Det gjelder f. eks. terskelbygging og andre biotopjusterende tiltak. Det kan også pålegges tiltak for å sikre mot erosjon. Slike tiltak kan planlegges som en del av byggeprosjektet, men kan også følges opp og justeres i hele konsesjonsperioden.

Konsesjonsvilkår kan gi hjemmel for å gi hydrologiske pålegg for å sikre det offentlige nødvendig informasjon om hydrologiske forhold i vassdraget.

2.1.9 Klagebehandling

NVE treffer vedtak om retting, gir pålegg om tiltak, treffer vedtak om konsesjonsbehandling, gir tillatelser osv.

Når NVE tar beslutninger som er enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2, kan disse påklages av partene og andre med rettslig klageadgang, jf. forvaltningsloven § 28 første ledd. Fristen for å klage er tre uker fra vedtaket har kommet fram til vedkommende part, jf. forvaltningsloven § 29 første ledd. Klagens form og innhold følger av forvaltningsloven § 32. Klageinstans er Olje- og energidepartementet (OED), men klagen skal sendes gjennom NVE. NVE vurderer klagen og kan ev. gjøre om vedtaket på visse betingelser, jf. forvaltningsloven § 33. Dersom NVE opprettholder vedtaket, oversendes klagen med NVEs kommentarer til OED, som gjør det endelige vedtaket.

2.1.10 Sanksjonsbestemmelser

Lovens sanksjonsmidler er pålegg om retting, tvangsmulkt og straff. Vannressursloven har regler om dette i kap. 12 og 13.

Det følger av vannressursloven § 59 at dersom vassdragsmyndigheten konstaterer at et konsesjonspliktig tiltak drives uten konsesjon eller i strid med en gitt konsesjon, skal det gis pålegg om retting dersom det ikke gis konsesjon etter § 8 eller det tidligere vedtaket blir omgjort etter § 28. Om nødvendig kan det pålegges stans i pågående virksomhet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressurloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt, jf. § 60.

Etter § 63 er det straffbart bl.a. å iverksette et konsesjonspliktig tiltak uten konsesjon (eller tillatelse i plan), iverksette et meldepliktig tiltak uten å følge reglene om melding, samt å overtre konsesjonsvilkår.

Etter straffeloven § 332 er det straffbart å utøve en virksomhet uten offentlig bemyndigelse eller tillatelse, dersom virksomheten krever dette. Videre er det straffbart å overskride grensene for bemyndigelsen eller tillatelsen.

Enhver kan politianmelde et forhold dersom man mener at det foreligger brudd på disse bestemmelsene.

Tiltak som ikke krever konsesjon, men som likevel påfører andre eiendommer skader og ulemper, kan kreves rettet i medhold av granneloven § 10.

2.2 Plan- og bygningsloven (pbl)

Pbl er den samordnende og sektorovergripende lov når det gjelder areal- og ressursbruk. Det fremgår av pbl § 1 at den også gjelder generelt for vassdrag. Loven har tre ulike nivå eller regelsett:

- bestemmelser om planlegging på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå, herunder rettslig bindende arealplaner (rammeplaner),
- byggesaksbestemmelser (detaljregler) og
- bestemmelser om konsekvensutredning (for store tiltak)

2.2.1 Forholdet til planbestemmelser etter pbl

Arealdelen av plan- og bygningsloven omfatter alle tiltak som påvirker arealbruken. Den gjelder også for vassdrag og vassdragstiltak, jf. pbl § 1. En konsesjon etter vannressursloven gir ikke automatisk tillatelse til endret arealbruk etter pbl. I praksis må derfor tiltaket også avklares i forhold til pbl og kommuneplanens arealdel. Dette kan gjøres på to måter:

- ordinær behandling av tiltaket som plan eller planendring i medhold av pbl
- dispensasjon fra gjeldende plan eller fra kravet om å utarbeide plan, jf. pbl § 7

Pbl skal bl.a. sikre at arealbruken skjer etter en helhetsvurdering, at berørte parter og interesser sikres medvirkning, og at saken er tilstrekkelig opplyst før det fattes en avgjørelse. Dette er i stor grad de samme hensyn som ligger til grunn for konsesjonsbehandling etter vannressursloven. Dette medfører at det bør foretas en samordning av saksbehandlingen etter disse regelverkene. Der det ikke foreligger arealplaner, kan saksbehandlingen foregå parallelt med felles kunngjøringer etc. En slik behandling krever en samordning helt fra sakens begynnelse.

Dersom det allerede foreligger en konsesjon, må samordningen gjøres i ettertid. Kommunen avgjør hvordan dette skal gjøres. Krever kommunen full behandling, må denne utføres etter pbls regler med utarbeidelse av reguleringsplan med mer. Det andre alternativet er at kommunen innvilger dispensasjon fra reguleringsplankravet.

Siden en konsesjonsbehandling i medhold av vannressursloven ivaretar de samme kravene om medvirkning og åpen saksbehandling som behandlingen av plan i medhold av pbl har Miljøverndepartementet (MD) har i brev av 3. oktober 2000 bl.a. uttalt at:

”...det i forbindelse med konsesjonsbehandlingen i slike saker foretas en arealvurdering, og at denne etter en konkret vurdering vil være særlig grunn til å dispensere fra plankravet i medhold av § 7”.

Det forutsettes da at det ikke har gått lang tid mellom konsesjonsbehandling og anleggsstart. Uansett er det fornuftig å ta kontakt med kommunen så tidlig som mulig for å få avklart hvilken saksbehandling kommunen krever.

Vassdragsmyndigheten kan også, ved forskrift eller enkeltvedtak, fastsette at et tiltak som er tillatt i reguleringsplan eller bebyggelsesplan etter pbl ikke trenger konsesjon etter vannressursloven, jf. § 20, første ledd bokstav d, se kap. 2.6. Forutsetningen er at behandlingen etter pbl tilfredsstiller alle de aktuelle hensyn som vannressursloven skal ivareta.

Alle planer etter pbl som kan ha virkning for vassdrag eller grunnvann skal sendes til NVEs regionkontor. Som statlig fagmyndighet når det gjelder vannressurser, har NVE myndighet til å fremme innsigelse til arealplaner etter pbl. Innsigelse kan for eksempel være aktuelt dersom det fremmes en plan som er i strid med en gitt konsesjon med tilhørende vilkår.

Det er gitt retningslinjer for arealbruk og sikring i flomutsatte områder, jf. NVE Retningslinjer 1/1999.

2.2.2 Forholdet til byggesaksbehandling og byggemelding

Prosjekter som er gitt tillatelse etter vannressursloven er unntatt fra byggesaksbehandling, jf. forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker av 22.10.1997, nr 34. Øvrige byggesaksbestemmelser i pbl gjelder likevel.

2.2.3 Forholdet til konsekvensutredninger (KU)

Plan- og bygningsloven, kapittel VII-a har bestemmelser om at større utbyggingstiltak som har vesentlige konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn skal meldes og konsekvensutredes. Hensikten med KU-systemet er å sikre et best mulig beslutningsgrunnlag når myndighetene skal ta stilling til gjennomføring av tiltaket.

Utredningen skal fremlegges i form av en konsekvensutredning (KU). Dette innebærer at tiltakshaver i forkant av et prosjekt skal utarbeide en melding til ansvarlig myndighet (for eksempel NVE) med en beskrivelse av planene og et forslag til utredningsprogram. Dette sendes på høring og på bakgrunn av meldingen og innkomne høringsuttalelser fastsetter ansvarlig myndighet et utredningsprogram.

KU-forskriftenes § 2 angir saker som alltid skal konsekvensutredes, mens § 3 angir saker som skal konsekvensutredes dersom de kan få vesentlige miljøkonsekvenser. For tiltak i

vassdrag gjelder dette først og fremst vannkraftutbyggingsprosjekt, som behandles i egen veileder. Andre tiltak i vassdrag kan imidlertid også være KU-pliktige.

I forhold til vassdragslovgivningen er det hensiktsmessig å omtale følgende to typer prosjekter:

- prosjekter som i seg selv er vassdragstiltak eller tiltak som berører grunnvann og der NVE normalt vil være ansvarlig myndighet og
- prosjekter i eller utenfor vassdraget som kan få konsekvenser for vassdraget eller grunnvannsbalansen og der det normalt vil være andre enn NVE som er ansvarlig myndighet.

Hvem som er ansvarlig myndighet for de enkelte typer tiltak/inngrep følger av KU-forskriften.

2.2.3.1 Vassdragstiltak og tiltak som påvirker vassdrag eller grunnvann og der NVE er ansvarlig myndighet

Dette vil kunne være vannkraftverk, vannforsyningsanlegg, anlegg for oppsamling eller kunstig infiltrasjon for gjenoppbygging av grunnvann over en viss størrelse samt nyetablering av større farleder og innlands vannveier for trafikk.

Følgende vassdragstiltak skal alltid konsekvensutredes:

- vannkraft med en årlig produksjon over 40 GWh
- dammer og andre anlegg for oppdemming eller lagring av vann dersom ny eller supplerende mengde oppdemmet eller lagret vann overstiger 10 millioner m³
- anlegg for transport av vannressurser mellom nedbørfelt der denne transport har som mål å motvirke ev. vannmangel, og der mengden av vann som transporteres overstiger 100 mill.m³ per år. Unntatt er transport av drikkevann gjennom rørledning.

Følgende vassdragstiltak skal vurderes i forhold til kriteriene i KU-forskriften § 4:

- anlegg for produksjon av vannkraft med en investeringskostnad på mer enn 50 mill. kr. Elektriske installasjoner unntas fra kostnadsberegningen
- dammer og andre anlegg som er beregnet på å samle eller lagre vann over lengre tidsrom, med en investeringskostnad på mer enn 50 mill. kr og som medfører utarbeidelse av plan etter pbl
- utvidelse eller oppgradering av farleder og innlands vannveier og konstruksjoner av farbare elveløp i ferskvann med en investeringskostnad på mer enn 50 mill. kr
- kanalisering og anlegg for flomsikring med en investeringskostnad på mer enn 50 mill. kr og som medfører utarbeidelse av plan etter pbl
- anlegg for transport av vannressurser mellom nedbørfelt med en investeringskostnad på mer enn 50 mill. kr og som medfører utarbeidelse av plan etter pbl
- anlegg for oppsamling eller kunstig infiltrasjon for gjenoppbygging av grunnvann med en investeringskostnad på mer enn 50 mill. kr og som medfører utarbeidelse av plan etter pbl

- vannforvaltningsprosjekter innenfor landbruket, herunder vannings- og jordreneringsanlegg, med en investeringskostnad på mer enn 20 mill. kr

Andre vassdragstiltak er i utgangspunktet ikke meldepliktige etter KU-bestemmelsene. MD kan imidlertid i samråd med OED pålegge meldeplikt hvis virkningenes art, omfang eller betydning antas å være særlig store eller usikre, eller dersom det råder betydelige motsetninger med hensyn til vurdering av tiltakets virkninger for miljø, naturressurser og samfunn. Et vassdragstiltak kan også bli omfattet av reglene om konsekvensutredninger dersom det er et ledd i et annet tiltak som går inn under forskriftene, f.eks. etablering eller utvidelse av særlig store akvakulturanlegg.

2.2.3.2 Andre tiltak

Andre tiltak, som ikke er direkte vassdragstiltak og som behandles etter annet lovverk, kan likevel ha konsekvenser for vassdrag, f.eks. større veganlegg og industriområder. I disse sakene vil NVE normalt ikke være ansvarlig myndighet, men komme inn som høringsinstans. Det er viktig at det gjøres en vurdering i meldingsfasen om et prosjekt kan ha konsekvenser for vassdrag. NVE kan da vurdere forholdet til vannressursloven samtidig som det avgis uttalelse til meldingen.

2.3 Verneplan for vassdrag

Stortinget har i fire omganger (Verneplan I, II, III og IV) vernet 341 vassdrag eller geografiske områder mot kraftutbygging. Vassdragsvernet omfatter både hele vassdrag, deler av vassdrag eller områder som er definert på annen måte. Nedbørfelt eller delnedbørfelt utgjør vanligvis grensene for et vernet vassdrag. En supplerende av verneplanen er under utredning.

OED med NVE som det utøvende organ har det overordnede forvaltningsansvaret for de vernede vassdragene jf. vannressursloven kap. 5. Men alle forvaltningsorganer skal innen sin myndighetsutøvelse legge til grunn at verneverdiene ikke må forringes av andre typer tiltak. Det samme gjelder også ved utøvelse av statens eierrådighet.

Vassdragsvernet er lovfestet i § 32 i vannressursloven. Av lovens § 33 framgår det at forholdene i vernede vassdrag særlig skal ivaretas gjennom særreglene i § 35, bl.a. fastslås det at det skal legges vesentlig vekt på verneverdiene når det fattes vedtak etter vannressursloven. Videre skal forholdene i vernede vassdrag ivaretas også i medhold av bestemmelser i vedtak etter naturvernloven § 11a og ved rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven. Med hjemmel i sistnevnte lov, er det gitt Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag. De rikspolitiske retningslinjene gjelder i en sone på inntil 100 m langs vernede innsjøer, elver og større bekker. Kommunen kan fastsette bredden på kantsonen i medhold av plan- og bygningsloven.

At et vassdrag er vernet, innebærer at forvaltningen ikke kan gi tillatelse til ny kraftutbygging med mindre det i stortingsvedtaket er gitt uttrykk for noe annet. Det kan imidlertid gis konsesjon til mindre utvidelser av allerede eksisterende kraftverk. Dersom et vannkraftprosjekt (for eksempel et mikrokraftverk) ikke trenger konsesjon etter vassdragslovgivningen, kan det likevel gjennomføres. Ved vurdering av konsesjons-

plikten vurderes konsekvensene strengere enn for tiltak i ikke-vernede vassdrag, jf. kap. 3. Det vil derfor bare være unntaksvis at skadevirkningene er så beskjedne at et nytt vannkraftprosjekt kan gjennomføres.

Forvaltningen av vernede vassdrag bør differensieres etter verneverdier og arealtilstand. I forbindelse med utarbeiding av kommuneplanens arealdel, bør vassdragene klasseinndeles for avveining av verne- og brukerinteresser og avklaring av eventuelle konflikter.

Dersom et berørt område i et vernet vassdrag også er vernet etter naturvernloven, gjelder reglene i eller i medhold av naturvernloven foran reglene i vannressursloven.

2.4 Andre plantyper

Samlet plan for vassdrag (SP)

er en plan som rangerer kraftprosjekter over 1 MW/5 GWh i to kategorier. Siktemålet med SP, slik det er formulert av Miljøverndepartementet, er "å få en mer samlet, nasjonal forvaltning av vassdragene og et bedret grunnlag for sektorplanlegging, enkeltvedtak mv". SP angir hvilke prosjekter som kan konsesjonsbehandles nå for å bidra til energidekningen i årene framover, og hvilke prosjekter som kan nyttes til kraftutbygging eller andre formål, men som ikke kan konsesjonsbehandles nå.

Dersom et vassdragstiltak reduserer vannkraften i vassdrag som i SP er disponert til kraftutbygging, kan tillatelse ifølge § 22 bare gis av departementet.

Vannbruksplaner/flerbruksplaner.

I de fleste vassdrag er det mange brukere. I en del vassdrag har de ulike interessentene følt behov for å samordne bruken og ikke minst tiltakene som må til for å bedre tilstanden i vassdraget. Interessentene har da gått sammen om å danne en vannbruksplan eller flerbruksplan. For vassdrag som krysser kommunegrensene kan vannbruksplaner også få status som fylkesdelplan. Dette er planer som ikke automatisk er forankret i noe lovverk. De kan imidlertid innarbeides i / gjøres til en del av kommuneplan eller kommunedelplan, slik at de får bindende status.

Samlet planlegging av ulike tiltak innen ett vassdrag bør fortrinnsvis skje etter reglene i plan- og bygningsloven, jf. § 22, tredje ledd.

2.5 Andre lover og forskrifter

Den som vil iverksette et vassdragstiltak eller et tiltak som berører vassdrag eller grunnvann kan komme i kontakt med en rekke lover utover vannressursloven. I vedlegg 1 er noen av disse lovene beskrevet. Noen lover angår privatrettslige forhold, og regulerer forholdet mellom privatpersoner, f.eks. sameieloven og granneloven. De offentligrettslige lovreglene forvaltes av ulike myndigheter på statlig, fylkes- og kommunalt nivå og regulerer forholdet mellom det offentlige og private.

Vannressursloven har bestemmelser av både offentligrettslig og privatrettslig karakter. Forhold av rent privatrettslig karakter må ev. avgjøres av domstolene.

2.6 Koordinert behandling

Tiltak som berører vassdrag og grunnvann vil ofte berøre både private rettigheter (eiendomsforhold, vannforsyning m.v.) og allmenne interesser (ferdsel, fiske, friluftsliv m.v.).

Det er de allmenne interessene som vassdragsmyndigheten skal ivareta ved sin vurdering av tiltak. Tiltakene vil ofte berøre ulike lover som i stor grad forvaltes av ulike etater. Saksbehandlingen i forhold til de ulike lover er delvis koordinert og delvis skjer behandlingen isolert hos det enkelte forvaltningsorgan.

Nedenfor følger en oversikt over noen typer vassdragsinngrep og hvilke forvaltningsorgan som blir berørt:

- Settefiskanlegg: Fiskeridirektoratet, fylkesmannen, veterinærmyndigheten, NVE, havnemyndighetene, kommunen
- Stenging av vassdrag: fylkesmannen, NVE, kommunen.
- Jordvanningsanlegg: kommunen, fylkesmannen, NVE.
- Vannforsyningsanlegg: kommunen, fylkesmannen, NVE, helsemyndigheten

Vannressursloven § 20 legger opp til en samordning av tillatelser. Den åpner for at vassdragsmyndigheten i det enkelte tilfelle eller i forskrift kan fastsette at det ikke trengs konsesjon for tiltak som

- a) må ha tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven,
- b) må ha tillatelse etter forurensningsloven § 11 eller forskrift med hjemmel i forurensningsloven,
- c) må ha dispensasjon fra vernevedtak etter naturvernloven eller utføres som skjøtselstiltak etter naturvernloven,
- d) er tillatt i reguleringsplan eller bebyggelsesplan etter pbl eller
- e) er godkjent etter § 17 bokstav a i forskrift om skogbruk og skogvern eller § 11 i jordloven.

Forutsetningene for dette er at behandlingen etter annet lovverk ivaretar de hensyn som vannressursloven skal ivareta.

NVE vil inntil videre fastsette dette i de tilfellene det synes hensiktsmessig. En slik avgjørelse vil ikke være et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 og kan derfor ikke påklages. En eventuell avgjørelse etter § 20 foretas på bakgrunn av tiltakshavers beskrivelse av prosjektet og gjennomført behandling etter annet lovverk.

3. Saksbehandling ved vurdering av konsesjonsplikt

Vassdragstiltak kan i størrelse strekke seg fra et lite spadestikk til en større regulering i forbindelse med vannforsyning eller kraftutbygging. Det er tiltakshaver som har ansvar for å informere vassdragsmyndigheten om tiltak som er eller kan være konsesjonspliktige. Det er ulovlig og straffbart å iverksette konsesjonspliktige tiltak uten konsesjon (§ 63).

Etter § 18 første ledd kan vassdragsmyndigheten i forskrift eller enkeltvedtak avgjøre om et tiltak i vassdrag er konsesjonspliktig eller ikke. Tiltakshaver, berørt fagmyndighet eller andre med rettslig interesse kan kreve at vassdragsmyndigheten treffer avgjørelse om dette. Vassdragsmyndigheten kan også treffe enkeltvedtak om konsesjonsplikt for tiltak utenfor vassdrag (§ 18), men for disse tiltakene er det ikke adgang til å begjære slik avgjørelse.

For at NVE skal kunne vurdere konsesjonsplikten for et tiltak, må tiltakshaver sende inn en beskrivelse av tiltaket. Beskrivelsen må inneholde de samme punktene som en søknad, men i forenklet omfang, se kap. 4.1.

NVE baserer sin avgjørelse om konsesjonsplikt på tiltakshavers beskrivelse, innhentede kommentarer (fra f.eks. fylkesmannens miljøvernavdeling og kommunen) og egne vurderinger. Et vedtak om konsesjonsplikt gjelder det framlagte prosjektet. Dersom tiltakshaver endrer planen for tiltak som er vurdert til ikke-konsesjonspliktig, må planen vurderes på nytt.

Følgende prinsipper følges under saksbehandlingen:

- avgjørelse om konsesjonsplikt skal alltid begrunnes ut fra de konkrete virkningene for de allmenne interessene i det aktuelle vassdraget
- det enkelte prosjekt vurderes individuelt ut fra situasjonen på vurderingstidspunktet
- vurderinger etter vannressursloven og lakse- og innlandsfiskloven koordineres

Som tidligere nevnt er det avgjørende for konsesjonsplikten, både for tiltak i og utenfor vassdrag, i hvilken grad tiltaket kan være til skade eller ulempe for de allmenne interesser i vassdraget. Det må her skje en konkret, skjønnsmessig vurdering.

Prinsippet om at hvert tiltak skal vurderes for seg ut fra situasjonen på vurderingstidspunktet kan medføre at et nytt tiltak må ha konsesjon, selv om det isolert sett bare har en beskjeden virkning på vassdraget, fordi det til sammen med de tidligere tiltakene overskrider grensen for konsesjonsplikt.

Følgende tilfeller er vanligvis indikasjon på at allmenne interesser er berørt i en slik grad at konsesjonsplikt utløses:

- overføringer av vann/bekker,
- der det er behov for å fastsette vilkår om minstevannføring som skal etterkontrolleres,
- der konsekvensene er uoversiktlige og det er behov for videre utredninger, eller

- reguleringer ut over naturlige årsvariasjoner.

Et mellomalternativ kan være at NVE mener prosjektet ikke er konsesjonspliktig når visse forutsetninger er oppfylt. Dette vil være forutsetninger som skal være oppfylt når anlegget er bygget/inngrepet gjennomført, og som normalt ikke trenger jevnlig kontroll eller oppfølging i driftsfasen. NVE kan da treffe et vedtak som fastsetter at tiltaket under gitte forutsetninger ikke er konsesjonspliktig.

Slike forutsetninger kan være:

- at tiltakshaver anlegger fysiske hindringer (f.eks. terskel) slik at et vann ikke kan tappes under en viss vannstand eller
- at tiltaket gjennomføres i tråd med vassdragsmyndighetens krav til landskapsmessig utforming, bygningsarkitektur, nedgraving av rør/kraftlinjer, opprydding, med etterfølgende godkjenning av NVE.

For tiltak i vernede vassdrag er det forutsatt at det legges en strengere fortolkning til grunn ved vurdering av konsesjonsplikten enn i vassdrag som ikke er vernet. Det skal legges vesentlig vekt på verneverdiene, jf. § 35, nr. 8 første setning og Verneplan III.

Et vedtak om ikke-konsesjonsplikt gjelder under forutsetning av at tiltaket iverksettes/påbegynnes innen tre år, ellers kan tiltaket ikke iverksettes før det er foretatt en ny vurdering.

Vedtak i medhold av § 18 vedrørende konsesjonsplikt kan påklages.

4. Søknader og søknadsbehandling etter vannressursloven

4.1 Innholdet i søknader om tillatelse

NVE kan kreve de opplysningene som er nødvendig for sakens behandling, jf. § 23 andre ledd. Med utgangspunkt i denne bestemmelsen krever NVE at søknader om konsesjon etter vannressursloven § 8 skal omfatte følgende opplysninger i den grad det er av betydning for å beskrive tiltaket og dets virkninger:

- a) tiltakshavers og tiltakets navn
- b) kort beskrivelse av hva det søkes om
- c) beskrivelse av det berørte vassdraget og eksisterende vesentlige tiltak som berører vassdraget eller grunnvannet i det aktuelle området, herunder:
  1. kart i målestokk 1: 50 000 og, der disse finnes, 1: 5 000 over berørte nedbørfelt, vassdrag, grunnvannsmagasin og landarealer med tiltaket inntegnet.
  2. hydrologiske grunnlagsdata (størrelse på nedbørfelt (km²), midlere års- og månedsvannføring, alminnelig lavvannføring). Ved tiltak som forutsetter kontinuerlig uttak, må lavvannføringen dokumenteres spesielt
- d) beskrivelse av tiltaket, av fordelene med tiltaket og begrunnelse for valgt løsning. Alternative løsninger bør beskrives. Nødvendige tegninger, beregninger, modelleringer og grunnlagsdata vedlegges eller gjøres tilgjengelige. Driftsopplegget må beskrives. Tiltakene må være tegnet inn på kart nevnt under c). Billeddokumentasjon er ønskelig
- e) beskrivelse av forholdet til rettighetshavere
- f) beskrivelse av tiltakets status i forhold til Verneplan for vassdrag, Samlet plan for vassdrag og planer i henhold til plan- og bygningsloven, av kontakt med kommunale- og andre myndigheter og av hvordan søknads-/meldeplikt etter annet lovverk, herunder kulturminneloven, lakse- og innlandsfiskloven og forurensningsloven, er ivare tatt
- g) beskrivelse av de hydrologiske endringene i normale og ekstreme år og gjennom året, bl.a. vannførings- og vannstandsendringer, restvannføringer, tørrlegging/neddemming av areal, grunnvannsforhold, vanntemperatur, isforhold, strømningsforhold. Nødvendige beregninger/modelleringer vedlegges eller gjøres tilgjengelig
- h) beskrivelse av tiltakets virkninger på:
  1. landskap og naturverdier, f.eks. geologiske verdier, vegetasjon, kantskog, flommark, grusøyrer, våtmark og myr, fauna (inkl. fugl, ambfibier, insekter og fisk) og flora knyttet til vassdraget. Biologisk mangfold dvs. viktige naturtyper eller arter med vekt på sårbare eller truede arter (rødlistearter) må omtales spesielt
  2. berørte brukerinteresser, herunder ferdsel, fiske og friluftsliv

3. vannforsyningsinteresser
  4. faste kulturminner (automatisk fredede og verneverdige kulturminner) og kulturmiljøer
  5. jordbruk, skogbruk, reindrift, utmarksnæringer og annen næringsvirksomhet
  6. flom og erosjon
  7. forurensning og resipientforhold
  8. for samiske bruks- og bosettingsområder må det også gis en beskrivelse av virkningene på: samisk kultur, med samfunn og næringer (for eksempel fiske, jordbruk, utmarksnæringer, kulturutøvelse)
- i) avbøtende tiltak, så som minstevannføring, terskler, landskapspleie eller lignende må diskuteres

Dersom et tiltak kan volde vesentlige skader eller ulemper må aktuelle alternativer, som har en annen lokalisering, andre tekniske løsninger eller en annen utforming, være utredet eller diskutert, jf. vannressursloven § 23 tredje ledd.

Ovenstående opplisting passer dårlig for grunnvannsuttak, det er derfor lagd egen spesifisering for dette, jf. KTV-Notat 14/2002. Opplistingen kan også passe dårlig for en del andre typer tiltak. Den må da brukes så langt den passer.

Søknader som kommer inn under bestemmelsene i pbl om konsekvensutredninger, følger det regelverket.

Kravet til innhold i en søknad vil være avhengig av tiltakets art og størrelse. For å sikre at den inneholder de nødvendige opplysningene for den videre saksbehandling, ber NVE normalt om et søknadsutkast for kvalitetssikring før en endelig søknaden sendes inn.

4.2 Ekspropriasjon

En konsesjon etter vannressursloven innebærer ingen rett til ekspropriasjon. Det forutsettes at tiltakshaver ordner forholdet til berørte parter med minnelige ordninger. Dersom dette ikke lar seg gjøre, kan det søkes om tillatelse etter oreigningsloven § 2 til ekspropriasjon. Søknad om ekspropriasjonstillatelse bør være innarbeidet i søknaden om konsesjon etter vannressursloven.

Forutsetningen for at det skal kunne gis tillatelse til ekspropriasjon er at inngrepet "*tvillaust er til meir gagn enn skade*". Dette innebærer at det må være overvekt av interesser som taler for at tillatelse gis, og at det er klart at en slik overvekt foreligger.

4.3 Kunngjøring og høringsinstanser

Søknad om tillatelse etter vannressursloven § 8 behandles i medhold av kapittel 3 i loven, jf. § 27-1 nr. 2 i pbl.

Søknaden skal som regel sendes på høring, kunngjøres og legges ut til offentlig ettersyn. Dette gjøres av NVE.

Kunngjøringen om offentlig ettersyn skal som regel skje i minst to aviser som er alminnelig lest på stedet. Den skal klart angi det området forslaget omfatter og skal gi en rimelig frist for merknader som ikke må settes kortere enn 30 dager. I mindre saker kan NVE likevel fastsette en kortere frist.

Følgende instanser vil normalt få tilsendt søknaden til uttalelse:

- fylkesmannen
- kommunen
- fylkeskommunen
- kulturminnemyndighetene (fylkeskommunen, Sametinget)
- ev. berørte lokale organisasjoner

Dersom søknaden skal avgjøres ved kongelig resolusjon (større kraftverksaker), sendes søknaden også til flere sentrale myndigheter og organisasjoner.

Grunneiere og rettighetshavere kan etter omstendighetene ha krav på et direkte individuelt varsel. Dette gjelder ubetinget dersom vassdragstiltaket skal utføres på deres eiendom. Dette skal gjøres av søker.

4.4 Konesjonsvedtak og vilkår

Når høringsfristen er ute, tar NVE saken opp til behandling med de merknader som er kommet inn. Konesjon kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet, jf. § 25. For tiltak i vernede vassdrag gjelder i tillegg spesielle regler i § 35 som bl.a. sier at når det blir gitt konesjon skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan verneverdiene antas å bli berørt og hvorfor dette ikke har vært avgjørende for vedtaket, og nye anlegg kan bare tillates hvis verneverdiene i vassdraget ikke taler imot jf. § 35 nr. 5 og 8.

Når det gis konesjon etter § 8, kan det settes vilkår for å avbøte skader eller ulemper for allmenne eller private interesser, jf. lovens § 26. Det skal legges vekt på å fremme sikkerhet mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en best mulig landskapsmessig tilpasning og opprettholde det naturlige liv i vassdraget.

Det settes normalt vilkår om at NVE skal godkjenne detaljplanene. Når et tiltak er gitt konesjon etter vannressursloven, er hele tiltaket med hjelpeanlegg (veger, tipper etc.) unntatt fra byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Tiltaket må imidlertid avklares i forhold til kommuneplanens arealdel, jf. kap. 2.2.

Konesjonen bortfaller hvis ikke arbeidet er satt i gang senest tre år etter at den ble gitt. Det samme gjelder hvis arbeidet deretter blir innstilt i mer enn to år. Fristen kan forlenges én gang med inntil tre nye år, jf. § 27. For konesjoner til vannkraftutbygging gjelder reglene i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1.

NVEs avgjørelse av en søknad er enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 og kan derfor påklages, jf. kap. 2.1.10.

5. De enkelte tiltak

I dette kapitlet er beskrevet saksbehandling for noen tiltakstyper. Oversikten er ikke uttømmende, andre typer tiltak kan også være konsesjonspliktige.

5.1 Reguleringer og uttak av vann fra vassdrag

Ifølge vannressursloven skal alminnelig lavvassføring alltid være tilbake i vassdraget, dersom det ikke gis konsesjon til noe annet, jf. § 10. Av dette følger at tiltak som innebærer kontinuerlig uttak av vann fra vassdraget, i de fleste tilfeller vil være konsesjonspliktig. Det samme gjelder når vann holdes tilbake ved oppdemming.

Nedenfor følger en beskrivelse av noen tiltakstyper. Andre tiltak som innebærer fraføring av vann og reguleringer kan være for eksempel snøkanoner og uttak av vann for salg til industrielt bruk. Disse tiltakene kan også være konsesjonspliktige, men beskrives ikke nærmere her.

5.1.1 Vannkraftutbygging

Større reguleringer eller overføringer til vannkraftproduksjon er konsesjonspliktig etter vassdragsreguleringsloven og behandles etter reglene i den loven. Reglene i vannressursloven gjelder likevel så langt den passer. Andre vannkraftsaker behandles etter vannressursloven. Det er lagd en egen veileder for vannkraftutbygginger, NVE Veileder 1/98. Disse behandles derfor ikke nærmere her.

5.1.2 Akvakulturanlegg med uttak av vann fra vassdrag

Etablering av akvakulturanlegg er et tiltak som krever avklaring i forhold til mange lover og ulike myndigheter. Sentrale lover er oppdrettsloven (Fiskeridirektoratet), plan- og bygningsloven (kommunen), forurensningsloven (fylkesmannen), fiskesjukdomsloven (fylkesveterinæren) og vannressursloven (NVE). I utgangspunktet skal tiltaket være klarert i forhold til alle berørte lover før det ev. kan igangsettes. Det er viktig at saksbehandlingen hos de ulike myndighetene blir koordinert, slik at avklaring i forhold til særlover er gjort før endelig avgjørelse om eventuell konsesjon gis i medhold av oppdrettsloven som er den overordnede loven i disse sakene.

Stabil og sikker tilførsel av ferskvann er nødvendig for smoltanlegg. Det er derfor viktig tidlig i planfasen å avklare vannkildens kapasitet (hydrologisk vurdering), samt øvrige virkninger.

Vannuttak fra vassdrag til smoltproduksjon vil ofte være i strid med vannressursloven § 10 første ledd og av den grunn konsesjonspliktig etter lovens § 8. Dersom det etableres regulering, vil dette også ofte medføre konsesjonsplikt, jf. kap. 3. Dersom det ikke er klart om tiltaket er konsesjonspliktig, må melding om prosjektet sendes inn til NVE i en tidlig fase for vurdering av konsesjonsplikt.

Dersom anlegget ikke er konsesjonspliktig etter vannressursloven, vil NVE bare være høringspart for tiltak som kommer i direkte berøring med vassdraget.

Det er etablert et samarbeid mellom NVE og Fiskeridirektoratet om saksbehandlingen i disse sakene. Dersom tiltaket er konsesjonspliktig etter vannressursloven, skal søknad om slik konsesjon bygges inn i søknaden om oppdrettskonsesjon. Den felles søknaden sendes så til fiskeridirektoratets regionkontor. Fiskeridirektoratet foretar en kontroll/godkjenning av søknaden. Dersom forholdet til vannressursloven ikke er avklart, returneres søknaden til søker med beskjed om at dette må gjøres før søknadsprosessen kan fortsette. Fiskeridirektoratet kunngjør søknaden og sender den på høring. NVE får kopi av høringsuttalelsene og avgjør søknaden om konsesjon etter vannressursloven før Fiskeridirektoratet avgjør søknaden om konsesjon etter oppdrettsloven.

5.1.3 Vannforsyningsanlegg.

Grunneier har i utgangspunktet rett til uttak av vann til husholdning og husdyr på eiendommen. Uttaket må likevel ikke komme i strid med bestemmelsene i §§ 5 og 10.

Større vannforsyningsanlegg er underlagt behandling etter en rekke lover. Disse anleggene vil ofte medføre større tekniske inngrep i vassdraget med bygging av inntaksdam og ev. regulering av magasin. Slike anlegg vil som oftest utløse en konsesjonsplikt etter vannressurslovens bestemmelser. Det er viktig at avklaring av konsesjonsplikten blir gjort i tidlig fase slik at saksbehandlingen kan koordineres med behandling etter øvrig lovverk. Eventuell offentlig utlegging og høring må koordineres.

5.1.4 Jordvanningsanlegg

I forbindelse med etablering av jordvanningsanlegg er landbrukskontoret i kommunen og landbruksavdelingen hos fylkesmannen sentrale i saksbehandlingen. Det er i hovedsak forholdet til forurensningsloven og vannressursloven som må avklares. Uttak til jordvanning er ikke en prioritert rett som grunneier har, det må derfor behandles etter vannressurslovens bestemmelser, jf. § 8.

Uttak til jordvanning kan være i strid med vannressursloven § 10 og av den grunn være konsesjonspliktig eller lovens § 8.

5.2 Bygging i eller over vassdrag, uttak av grus o.l.

5.2.1 Flom- og erosjonssikring m.v.

Verdier i og langs vassdrag kan bli utsatt for skader ved flom, isgang eller erosjon. Skader kan forebygges gjennom ulike typer sikringstiltak. De mest aktuelle tiltakene er:

- erosjonssikring
- stabilisering av skredutsatte områder
- flomverk
- flomskadetiltak, hastesaker
- senking/utgraving av masser fra vassdraget

- reetablering av kanaliserte strekninger

NVE kan gi bistand til utførelse av sikringstiltak. Melding om behov for tiltak skrives på fastsatt skjema som fås i kommunen, NVEs regionkontor eller på NVEs hjemmeside på Internett. Grunneier(e), kommune eller andre berørte kan gi melding om behov. Meldingen sendes via kommunen for uttalelse før den sendes til NVEs regionkontor.

NVE vil vurdere faren for flom/erosjon og de verdiene som er utsatt. Ut fra en kost-/nyttvurdering blir det bestemt om NVE skal utarbeide en plan for tiltaket. Før en ev. planlegging starter, blir meldingen med et skisseutkast lagt frem for fylkesmannen for vurdering av konsesjonsplikt i forhold til vannressursloven.

Fylkesmannen sender sin vurdering om konsesjonsplikt til NVEs regionkontor, NVE fattet vedtak om tiltaket er konsesjonspliktig. Ved konsesjonsplikt utarbeides søknad i hht standardkravene til innhold i søknad og sendes til NVE.

Grunneier eller andre kan gjennomføre sikringstiltak uten bistand fra NVE. Tiltakshaver må da få avklart om tiltaket er konsesjonspliktig, se kap. 3.

5.2.2 Uttak av masser/grus fra vassdrag

Mange vassdrag tilføres store mengder grus. Løsmasser i vassdrag kan representere en god ressurs for ulike bygge- og anleggsformål. På den annen side er massetransport i elvene en naturlig prosess. Uttak av grus kan endre denne prosessen i uheldig retning og på annen måte påvirke vassdragsmiljøet negativt, for eksempel ødelegge gyteområder eller ha uheldige virkninger på flom- og erosjonsforhold.

Uttak av masser skal meldes til kommunen for vurdering og ev. behandling etter pbl. Dersom tiltaket kan påvirke fisk, føre til erosjon eller endrede flomforhold, skal saken forelegges fylkesmannen og NVE. Fylkesmannen vurderer saken i forhold til allmenne interesser, lakse- og innlandsfiskloven og forurensningsloven. NVE vurderer om tiltaket er konsesjonspliktig etter vannressursloven, jf. kap. 3.

Virkningene av uttaket vil være bestemmende for om tiltaket er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8, på samme måte som for andre tiltak i vassdrag. Dersom masseuttaket er konsesjonspliktig, kan det være aktuelt å overlate saken til behandling etter pbl i medhold av vannressursloven § 20 bokstav d, se kap. 2.6. Dersom det skal utarbeides reguleringsplaner, vil NVE være høringsinstans til denne og derigjennom ha innsigelsesrett.

I vassdrag der det er interesse fra flere for å ta ut masser, anbefaler NVE at kommunen lager rammeplaner for uttak. Dette er særlig viktig i verna vassdrag, vassdrag med spesielle bunnforhold (f. eks. leire under dekkjiktet) og vassdrag med spesielle massetransportforhold. Slike rammeplaner er et viktig grunnlag for vurdering av enkeltuttak.

Det er viktig at uttak ikke påvirker vassdragets kantvegetasjon negativt, jf. vannressursloven § 11.

5.2.3 Bygging i og over vassdrag

Mange samferdselsanlegg som veier/bruer, jernbane, kabler og rør bygges delvis over og delvis i vassdragene. I forbindelse med planlegging av slike anlegg er det viktig at vassdragsmyndigheten tas med så tidlig som mulig i planleggingsprosessen. Vassdragsmyndigheten skal være høringsinstans i KU-pliktige prosjekt som behandles etter annet sektorlovverk, og som berører vassdrag, jf. kap. 2.2.3.2. Dette gjelder også for fylkes-, kommune- og reguleringsplaner som berører vassdrag, jf. kap. 2.2.1.

Vassdragsmyndigheten skal i disse sakene i meldingsfasen vurdere forholdet til vannressursloven, jf. kap. 3.

Landbruksveier vil normalt være unntatt fra behandling etter pbl, de er imidlertid ikke unntatt fra reglene i vannressursloven. I den grad slike veier berører vassdrag, kan de bli konsesjonspliktige etter vannressursloven § 8. Vassdragsmyndigheten kan imidlertid bestemme at tiltak som er godkjent med hjemmel i forskrift om planlegging og godkjenning av veier til landbruksformål, ikke trenger konsesjon etter vannressursloven § 8. Se kap. 2.6. I denne forskriften er også hensynet til verneverdier innarbeidet, og i søknad om godkjenning skal det framgå om veien vil berøre virkeområdet til RPR for vernede vassdrag (vassdragsbeltet).

5.2.4 Bekkelukking og åpning av vassdrag

Bekker bør i prinsippet være åpne. Bekkene har stor verdi både for de biologiske prosessene og for naturopplevelsen i nærmiljøet. Lukking av bekker kan føre til betydelige skader som følge av oversvømmelse, enten fordi kulvertene er underdimensjonerte eller fordi de tilstoppes.

Bekkelukking vil normalt være konsesjonspliktig. Dette må imidlertid vurderes i det enkelte tilfelle. Bekkelukkinger av noe omfang bør derfor meldes til NVE både for vurdering av konsesjonsplikt og vurdering av hydrauliske forhold for vassdraget for øvrig.

Åpning av tidligere lukkede vassdrag vil normalt være positivt for de allmenne interessene og vil derfor sjeldent utløse konsesjonspliktig. Ifølge vannressursloven § 14 kan vassdragsmyndigheten (NVE) med seks måneders varsel foreta en gjenåpning av et lukket vassdrag. Grunneier har da rett til erstatning for tap som skyldes gjenåpningen.

5.2.5 Tiltak utenfor vassdraget

Tiltak i vassdragets nedbørfelt kan få konsekvenser for vannføring og vannkvalitet-/sedimentforhold. Dette kan for eksempel være grøfting, massetipper, arealbruksendring (for eksempel omfattende flatehogst, bakkeplanering og veier). Det kan fastsettes at slike tiltak må ha tillatelse etter § 8, jf. § 8. Slike tiltak kan imidlertid også fanges opp av loven fordi de påvirker grunnvann, se kap. 5.3.

5.3 Tiltak som kan påvirke grunnvann

Reglene i vannressursloven kapittel 8 om grunnvann er nye i forhold til tidligere lovgivning. Grunneier eier i utgangspunktet grunnvannet, men han står ikke fritt til å utnytte det. Det er ikke noe klart skille mellom tiltak som kan påvirke grunnvann og tiltak som kan påvirke vassdraget. Et tiltak for utnyttning av grunnvann kan også berøre vassdraget i slik grad at det også vil være konsesjonspliktig direkte etter lovens § 8 annet ledd, og et vassdragstiltak kan bli konsesjonspliktig, jf. § 45 dersom det påvirker grunnvannet. Det avgjørende er hvilken virkning et tiltak har.

Det er utarbeidet en egen veileder, KTV-Notat nr. 14/2002, for tiltak som kan påvirke grunnvann. Dette er sakstyper som kan være aktuelt å samordne med behandling etter pbl i medhold av vannressursloven § 20 bokstav d.

Grunnvannsuttak

Hovedbestemmelsen er at uttak av grunnvann ikke må overstige det omfang som er naturlig for virksomhet det er vanlig å drive på slike eiendommer, jf. § 45, bokstav b. Grunneier kan fritt ta ut vann til husholdning i vid forstand. Dette omfatter husdyr og jordvanning på eiendommen, men ikke så mye at restvannføringen i nærliggende vassdrag påvirkes vesentlig. Uttak som overstiger dette er konsesjonspliktig. Vannuttak med sikte på alminnelig forsyning vil følgelig være konsesjonspliktig. Det samme gjelder uttak til å dekke behovet til et hotell eller en vannkrevende industribedrift på eiendommen.

Uttak av grunnvann skal for øvrig begrenses til det grunnvannsmagasinet tåler. Bestemmelsen er en anvendelse av prinsippet om bærekraftig utnyttning av grunnvannsressurser. Uttaket må altså ikke være så stort at det fører til et senket grunnvannsnivå over flere sesonger.

Ved vurderingen av om det skal gis konsesjon for et grunnvannsuttak, legges det bl.a. vekt på uttakets innvirkning på grunnvannsforhold, overflateeiendom og eventuelt vassdrag som berøres.

Andre tiltak som kan påvirke grunnvann

En del andre tiltak/inngrep enn uttak av grunnvann, kan påvirke grunnvannet på annet vis. Eksempler på dette er grunnarbeider og installasjoner i løsmasser og fjell, bl.a. tunneller og veier, og tiltak som hindrer naturlig infiltrasjon som for eksempel kanalisering og drenering. Vassdragsmyndigheten kan bestemme at slike tiltak er konsesjonspliktige. Konsesjonsplikt fastsettes da i hvert enkelt tilfelle.

5.4 Nedlegging av vassdragsanlegg

Hvis eier av et vassdragsanlegg ikke lenger vil holde det ved like og andre ikke ønsker å overta det, skal anlegget fjernes og vassdraget så langt som mulig tilbakeføres til forholdene slik de var før anlegget ble bygd.

Dersom en slik nedlegging kan være til ”*påtakelig skade eller ulempe for allmenne interesser*”, må det søkes konsesjon etter § 8 (jf. § 41 annet ledd). Konsesjonsplikten

avgjøres ved enkeltvedtak på samme måte som ved etablering av anlegg (jf. kap. 3). Terskelen for hva som skal undergis konsesjonsplikt skal imidlertid legges noe høyere enn ved nyetablering av anlegg, jf. uttrykket ”påtakelig”. Det er adgang til å stille samme type vilkår ved nedlegging som ved etablering av nye tiltak.

Før søknad om nedlegging sendes til NVE, skal anleggseier gi alle interesserte underretning slik at de kan få mulighet til å overta anlegget. Søknaden skal inneholde opplysninger om hvilke anlegg det gjelder og en nedleggingsplan. De interesser som finnes i vassdraget skal nevnes (f.eks. friluftsliv og fiske). Videre skal søknaden inneholde en vurdering av hvilke konsekvenser en nedlegging kan få. Det må også dokumenteres at eventuelle interesserte har vært gitt mulighet til å overta anlegget.

Konsesjon skal gis om ikke særlige grunner taler i mot.

Dersom anlegget er etablert i medhold av konsesjon etter vassdragsreguleringsloven, følges reglene i den loven.

5.5 Midlertidige tiltak

Når det er gitt tillatelse/konsesjon etter vassdragslovgivningen, skal de fastsatte vilkårene følges. Dersom det er nødvendig å fravike reglene om reguleringsgrenser, minstevannføring og lignende må det innhentes egen tillatelse til det. Dette gjelder selv om fraviket er nødvendig for å gjennomføre tiltak som er pålagt av NVE i medhold av sikkerhetsforskriftene.

Søknad sendes NVE som har fullmakt til å gi midlertidig tillatelse i medhold av vannressursloven § 8 til å fravike gjeldende reglement fastsatt av Kongen når formålet er behovet for reparasjoner, opprensning eller naturfaglige undersøkelser. Midlertidig fravik fra tillatelser gitt av NVE, behandles på samme måte.

Dersom et tiltak medfører at en naturlig tilstand eller tilvant manøvrering (ved konsesjonsfrie reguleringer) må fravikes midlertidig, vil dette være konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8 dersom det kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen. NVE kan avgjøre om et slikt tiltak er konsesjonspliktig eller ikke, jf. kap. 3. Det anbefales at det tas kontakt med NVE for en rask avklaring om den videre saksbehandling.

NVE følger en noe enklere saksbehandling ved søknader om midlertidige avvik enn ved andre søknader. Søknaden må være NVE i hende i god tid, minst 3 måneder før endringen skal finne sted. Det må søkes om avvik for et bestemt tidsrom og henvises til ev. konsesjon. Videre må søknaden inneholde en beskrivelse av tiltaket, konsekvensene det får for vannføringen og de konsekvensene dette kan medføre for de allmenne interessene (fisk, natur, friluftsliv og lignende). Det må også opplyses hvilke tiltak som iverksettes for å redusere skadene og ulempene. Kart/skisser bør være vedlagt.

Tiltakshaver må selv sikre seg at forholdet til private rettigheter som kan bli berørt, er ivarettatt.

Oversikt over andre relevante lover

Offentligrettslige lovregler

Kultur, landskap og naturvern

Lov om kulturminner 9. juni 1978 Nr. 50 (kulturminneloven)

Alle tiltak skal avklares i forhold til denne loven hvis kulturminner kan bli påvirket, eller på annen måte skjemmet. Loven har en generell meldeplikt i § 8 der tiltakshaver tidligst mulig før tiltaket settes i verk må melde fra til kulturminnemyndighetene hvis automatisk fredede kulturminner blir berørt. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at slike kulturminner berøres, skal arbeidet stanses og vedkommende myndighet varsles. Ifølge § 9 plikter den som planlegger offentlige eller større private tiltak å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk fredede kulturminner. Når det gis konsesjon etter vannressursloven, kan det fastsettes vilkår for å ivareta hensynet til kulturminner.

Lov om naturvern 19. juni 1970 Nr. 63 (naturvernloven)

Naturvernloven inneholder bestemmelser om ulike verneformål: nasjonalparker, landskapsvernområde, fredning av naturminne og naturreservat. Graden av beskyttelse mot inngrep i områder eller forekomster som er vernet etter naturvernloven, avhenger av hvilken verneform som er benyttet og bestemmelsene i det enkelte vernevedtak. Naturreservat kan medføre en svært streng båndlegging, mens landskapsvern kan åpne for tilpasninger og mindre inngrep.

Etter vannressursloven § 20 bokstav c kan vassdragsmyndigheten vedta at et tiltak som må ha dispensasjon fra vernevedtak etter naturvernloven, eller utføres som skjøtselstiltak etter naturvernloven, ikke trenger konsesjon etter vannressursloven.

Lov om vern mot forurensninger og om avfall 13. mars 1981 Nr. 6 (forurensningsloven)

Forurensningsloven har regler om forurensning generelt og omfatter også vassdrag og grunnvann. Loven er aktuell ved noen typer vassdragsinngrep, for eksempel graving som medfører tilslamming i vassdraget. Dette er særlig aktuelt ved avdekking av leirmasser og annet finstoff. Loven kan også komme til anvendelse ved uttak av vesentlige deler av vannmengden, dersom dette medfører at forurensende utslipp ikke fortynnes i samme grad som tidligere. Ingen må uten tillatelse sette i verk tiltak som kan medføre fare for forurensning. Fylkesmannen har det regionale forvaltningsansvaret for loven. Kommunen er lokal myndighet.

Forurensningshensyn kommer ikke inn under begrepet ”allmenne interesser” i vannressursloven § 8. Forurensende virksomhet alene er derfor ikke konsesjonspliktig etter vassdragsloven. Etter vannressursloven § 20 bokstav b kan vassdragsmyndigheten vedta at et tiltak som krever tillatelse etter forurensningsloven § 11 eller etter tilhørende forskrifter, ikke trenger konsesjon etter vannressursloven.

Fisk og fiskeoppdrett

Lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. 15. mai 1992 Nr. 47 (lakse- og innlandsfiskloven)

I følge lakse- og innlandsfiskloven og den tilhørende forskriften om tekniske fiskekultiveringstiltak og inngrep i vassdrag, er det ikke tillatt å utføre fysiske tiltak som i påviselig grad forringer produksjonsmulighetene for fisk eller andre ferskvannsorganismer, uten tillatelse fra fylkesmannen.

Det er ikke foretatt noen generell avklaring mellom vannressurloven og lakse- og innlandsfiskloven. Forvaltningspraksis er at vannressursloven og lakseloven skal ha samme terskel for utløsning av konsesjonsplikt. Dersom det er gitt tillatelse etter vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven til bygging av kraftverk, gjelder ikke lakse- og innlandsfiskloven § 7, andre og tredje ledd. Tredje ledd gjelder heller ikke for tiltak som krever konsesjon etter vannressursloven, med mindre formålet med tiltaket er hensynet til fiskebestanden. Ifølge vannressursloven § 20 bokstav a kan tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven erstatte en tillatelse etter vannressursloven.

Lov om oppdrett og fisk, skalldyr m.v. 14. juni 1985 Nr. 68 (fiskeoppdrettsloven)

Loven har bestemmelser om konsesjonsplikt for oppdrettsvirksomhet i ferskvann og brakkvann. Konsesjonsplikten knytter seg til oppdrettsanlegget. Det kan ikke gis konsesjon hvis anlegget har en klart uheldig plassering i forhold til det omliggende miljø eller lovlig ferdsel eller annen utnytting av området. Det kan kreves tillatelse etter vannressursloven hvis oppdrettsanlegg plasseres i vassdraget, ved at det tas ut vann til dette formålet, eller at fiskens gang hindres ved vandringsstengsel.

Ferdsel og friluftsliv

Lov om friluftslivet 28. juni 1957 Nr. 16 (friluftslivloven)

Friluftslivloven har bestemmelser om ferdsel i utmark, herunder i og ved vassdrag. Disse bestemmelsene blir supplert i vannressursloven § 16. Ferdselsretten innebærer rett til uhindret å passere gjennom vassdraget med båt eller annet fartøy. Det skilles ikke om ferdselen er motorisert eller ikke. Foruten ferdsel er det også nevnt bading og henting av vann.

Lov om motorisert ferdsel i utmark 10. juni 1977 Nr. 82 (motorferdselloven)

I denne loven er det hjemmel for å regulere motorisert ferdsel i og på vassdrag. Slik ferdsel er forbudt med mindre annet følger av loven, f.eks. innsjøer over 2 km² og elvestrekninger og innsjøer som er del av farbart vassdrag.

Ifølge vannressursloven § 16 bokstav d har allmennheten rett til motorisert ferdsel på åpent eller islagt vassdrag når det skjer i samsvar med mottorferdselloven og grunneiger ikke har nedlagt forbud etter vannressursloven § 16 annet ledd.

Lov om havner og farvann 8. juni 1984 Nr. 51 (havne- og farvannsløven)

Havneloven gjelder for vassdrag så langt de er farbare fra sjøen. Fiskeridepartementet kan vedta at loven helt eller delvis skal gjelde for elv og innsjø for øvrig. Havneloven inneholder bl.a. krav om tillatelse for bygging av kaianlegg, dumping av masser og andre tiltak som kan være av betydning for Forsvarets eller Kystverkets anlegg.

Lov om signaler for målearbeider 9. juli 1923 Nr. 1 (signalloven)

Loven gir stat og kommune adgang til å ferdes på privat eiendom for å etablere bl.a. målestasjoner eller andre anlegg for kontroll av vassdragsinngrep.

Landbruk

Lov om skogbruk og skogbruksvern 21. mai 1965 Nr. 0 (skogbruksloven)

Loven har til formål å fremme skogproduksjon, skogreising og skogvern. Det skal legges vekt på skogens betydning som rekreasjonskilde, som en viktig del av landskapsbildet og som livsmiljø for planter og dyr. Loven har bestemmelser om veier og andre anlegg m.v. i forbindelse med skogbruk, jf. § 17 bokstav a, og det er gitt forskrifter for veiplanlegging og veibygging med bestemmelser om friluftsliv og naturmiljø og om verna vassdrag. Den har dessuten egen bestemmelse om skogområder av særlig verdi for friluftsliv og naturvern, § 17 bokstav b. Et eget kapittel (kap. IV) omhandler vernskog.

Landbruksdepartementet kan bestemme at skog – eller visse arter av skog – kan ansees som vernskog når den skjønnes til å tjene til vern mot skred og ras, elvebrudd, skadeflom, sandflukt eller liknende.

Med hjemmel i vannressursloven § 20 bokstav e kan vassdragsmyndigheten vedta at et tiltak som er godkjent med hjemmel i skogloven § 17 bokstav a, ikke trenger konsesjon etter vannressursloven.

Utkast til ny skoglov ventes til høring høsten 2002.

Lov om jord 12. mai. 1995 Nr. 23 (jordlova)

Jordloven har regler om drift av jordbruksareal og skjøtsel av natur- og kulturlandskap. Forskrift om areal- og kulturlandskapstilskudd er hjemlet i jordloven. Den som vil oppnå areal- og kulturlandskapstilskudd, må ikke foreta større endringer eller inngrep i kulturlandskapet. Dette innebærer for eksempel at elver, bekker og grøfter skal holdes åpne, og at skogbryn og kantsoner mot innmark ikke skal dyrkes opp. Kommunen kan gi dispensasjon fra bestemmelsene i forskriften. I lovens § 10 er det bestemmelser som regulerer uttak av myr/torv. Slike uttak kan også ha konsekvenser for grunnvann og andre nærliggende vassdrag.

Med hjemmel i vannressursloven § 20 bokstav e kan vassdragsmyndigheten vedta at et tiltak som er godkjent med hjemmel i jordbruksloven § 11, ikke trenger konsesjon etter vannressursloven.

Erverv/ekspropriasjon og erstatning

Lov om overføring av fast eiendom 23. oktober 1959 Nr. 3 (overføringslova)

Overføringsloven er den generelle loven om ekspropriasjon, og den gir myndighetene hjemmel til å gi tillatelse til ekspropriasjon. Ekspropriasjon innebærer tvangsinnlegg ovenfor eiendomsrett eller annen rettighet i fast eiendom. Ekspropriasjonsrettslig vern for grunneier innebærer at det må treffes særskilt og lovhjemlet vedtak for å gi tiltakshaver rådighet mot grunneiers vilje. I overføringslova § 2 er de fleste hjemler for ekspropriasjon til ulike formål, også vassdragstiltak, samlet. Ekspropriasjon innebærer erstatningsansvar, og erstatning fastsettes særskilt skjønn.

En konsesjon etter vannressursloven inkluderer ikke en rett til ekspropriasjon. Det er nødvendig med et eget vedtak om ekspropriasjon etter oreigningslova dersom det ikke oppnås minnelige ordninger. Oreigningsloven § 2 gir hjemmel til å gi tillatelse til ekspropriasjon for tiltak som fløting, vannforsyning og avløp, senking av grunnvannstand, tiltak for vannkraftproduksjon, tiltak for ferdsel og transport og tiltak mot flom eller utrasing i vassdrag.

Forutsetningen for at det skal kunne gis tillatelse til ekspropriasjon er at inngrepet "*tvillaust er til meir gagn enn skade*". Dette innebærer at det må være overvekt av interesser som taler for at tillatelse gis, og at det er klart at en slik overvekt foreligger.

Helselovgivning

Lov om helsetjenesten i kommunene 19. nov. 1982 Nr. 66 (kommunehelseloven)

Loven har bestemmelser om at kommunen kan pålegge retting og stansing av et tiltak dersom det har negativ innvirkning på helsen. Loven har også bestemmelser om konsekvensutredning av helsemessige konsekvenser av et tiltak. Miljøfaktorer som påvirker helse er friluftsliv, rekreasjon, rent drikkevann/grunnvann, støy med mer. Helsemyndigheter er Statens helsetilsyn, Folkehelsa og kommunelegen.

Lov om tilsyn med næringsmidler m.v. 19. mai 1933 Nr. 3 (næringsmiddeloven)

Loven hjemler kontroll med vannforsyning. I henhold til drikkevannforskriftene skal alle vannforsyningsanlegg godkjennes av helsemyndighetene.

Privatrettslige lovregler

Lov om rettshøve mellom grannar 16. juni 1961 Nr. 15 (grannelova)

Dette er den alminnelige loven for naboforhold. Loven stiller en alminnelig tålegrense i naboforhold som begrenser hva man kan gjøre på egen eiendom dersom det får innvirkninger på naboen, jf. § 2. Tiltak kan ikke settes i verk hvis det påfører naboeiendommen urimelig skade eller ulempe. Dette gjelder også naboer i vassdrag så langt det ikke er gitt tillatelse til noe annet, jf. vannressursloven § 6.

Vassdragsloven §§ 2-6, som omhandler grenser i vassdrag, gjelder fortsatt i påvente av en ny lov om eiendomsgrenser.

Lov om sameige 18. juni. 1965 Nr. 6 (sameigelova)

Sameieloven regulerer forholdet mellom eiere i sameieforhold. Vassdrag og vassdragsanlegg kan ligge i sameie når det er sameie i grunnen. Loven supplerer vannressurslovens egne bestemmelser om sameiers plikt til å delta i f.eks. felles dreneringstiltak. Regler om fellestiltak i sameieloven er aktuelle i forbindelse med tiltak i vassdrag, f.eks. jordvanningssanlegg. Vannressursloven har også flere bestemmelser om organisering av fellestiltak, kostnadsfordeling ved fellestiltak og plikt til å delta i fellestiltak. Grunnvannforekomst som strekker seg under flere eiendommer ligger i sameie mellom eiendommene, jf. § 44.

Lov om jordskifte o.a. 21. desember 1979 Nr. 77 (jordskiftelova)

Jordskifteloven inneholder regler om endringer av eiendomsforhold som er utjenlige for en

tidsmessig utnyttning, særlig til landbruksformål. Et jordskifte kan innebære fellestiltak om tørrlegging og kanalisering. Jordskifteretten kan også fastsette forbyggingstiltak eller regler om felles bruk av vassdrag og vannretter. I forbindelse med et jordskifte plikter jordskifteretten å påse at de nødvendige offentlige tillatelser foreligger før skifteplanen blir vedtatt, jf. § 20 bokstav a. Et jordskifte kan derfor ikke uten videre fritas for konsesjonsbehandling etter vassdragslovgivningen.

Lov om særlege råderettar over framand eigedom 29. nov. 1968 Nr. 78 (servituttlova)
Retten til å utnytte et vassdrag kan deles opp ved at andre enn eieren får en begrenset adgang til å utnytte vassdraget. En servitutt er en begrenset rett til faktisk rådighet over fremmed eiendom, f.eks. fiskerett, uttak av vann fra naboens grunn, rett til grusuttak eller oppdemming. Det er i utgangspunktet fri adgang til å stifte begrensede rettigheter i vassdrag. Loven gjelder bare for servitutter i fast eiendom og regulerer stiftelse, rådighetsutøvelse, endringer og salg mm. Loven viker for særlige avtaler eller lovverk.

Lov om avhending av fast eigedom 3. juli 1992 nr. 93 (avhendingslova)
Ved avhending av grunn som støter til vassdrag, vil den delen av vassdraget som ligger til, følge med, så langt annet ikke følger av avtale, jf. § 3-6a.

Lov om tinglysing 7. juni 1935 Nr. 2. (tinglysingsloven)
Ved tinglysing av fast eiendom eller rettigheter i fast eiendom registreres i grunnboken den rett som knytter seg til en fysisk eiendom. Tinglysing administreres av tingrettene. Grunnboken har opplysninger om gårds- og bruksnummer, eiendomshistorikk, eierrådighet, bruksretter og andre klausuler som påhviler eiendommen, pengeheftelser med mer. Grunnboken kan ha opplysninger om tinglyste avtaler om rett til uttak av vann, regulering av magasin, rett til å forårsake skader og ulemper på privat eiendom mm.

Forskrifter

2000.12.15 nr. 1270: (OED) Forskrift om hvem som skal være vassdragsmyndighet etter vannressursloven.

2000.12.19 nr. 1705: (OED) Delegering av myndighet til Norges vassdrags- og energidirektorat til å være vassdragsmyndighet og til å fatte vedtak etter vannressursloven.

I medhold av vannressursloven

2000.12.15 nr. 1271: (OED) Forskrift om sikkerhet og tilsyn med vassdragsanlegg.

2000.12.18 nr. 1317: (OED) Forskrift om klassifisering av vassdragsanlegg.

2000.12.18 nr. 1318: (OED) Forskrift om kvalifikasjoner hos den som forestår planlegging, bygging og drift av vassdragsanlegg.

1987.12.04 nr. 0945: (OED) Forskrift om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond m.v. i medhold av vassdragslovgivningen.

I medhold av vassdragsloven § 157

1950.11.07 nr. 0004: (JD) Forskrift om forskjellige forhold ved riksgrensen.

1951.05.07 nr. 0003: (JD) Forskrifter om registrering og merking av fartøyer i vassdrag som danner riksgrense mellom Norge og Sovjet-Samveldet.

I medhold av oreigningsloven

1960.06.02 nr. 0001 (JD) Forskrift om rett til å gjøre vedtak om eller gi samtykke til eiendomsinngrep

1960.06.02 nr. 0002 (JD) Forskrift om rett til å forta eiendomsinngrep etter oreigningsloven

I medhold av skogbruks- og jordlova

1996.12.20 nr. 1200. (LD) Forskrift om planlegging og godkjenning av veier til landbruksformål

I medhold av plan- og bygningsloven

1997.01.22 nr. 0034 (KRD) Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker

1999.05.21 nr.0502: (MD) Forskrift om konsekvensutredninger

Litteraturliste

- Lov av 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
- Ot prp nr 39 (1998-99) Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
- Innst. O. nr. 101 (1999-2000) Innstilling frå energi og miljøkomiteen om lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
- NOU 1994: 12 Lov om vassdrag og grunnvann
- Brev fra Olje- og energidepartementet 19. desember 2000 til NVE Delegasjon av myndighet til å være vassdragsmyndighet og til å fatte vedtak etter vannressursloven
- Brev fra Olje- og energidepartementet 28. juni 2002 til NVE Delegasjon av konsesjonsmyndighet etter vannressursloven § 8 for vannkraftsaker inntil 5 MW
- NVE Rapport 1/2002 Lavvannføring - estimering og konsesjonsgrunnlag
- KTV-Notat nr. 14/2002 Grunnvann i vannressursloven - konsesjonsplikt og saksbehandling
- NVE Veileder 3/1999 Arealplanlegging i tilknytning til vassdrag og energianlegg
- NVE Retningslinjer 1/1999 Retningslinjer Arealbruk og sikring i flomutsatte områder
- Lov av 14. juni 1985 nr. 77 Plan- og bygningslov
- Miljøverndepartementet. Retningslinjer T-1078. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag
- Veileder 1/1998 Konsesjonsbehandling av vannkraftsaker
- St.meld. nr. 60 (1991-92) Om samlet plan for vassdrag
- St.prp. nr. 4 (1972-73) Om verneplan for vassdrag
- St.prp. nr. 77 (1979-80) Verneplan II for vassdrag
- St.prp. nr. 89 (1984-85) Verneplan III for vassdrag
- St.prp. nr. 118 (1991-92) Verneplan IV for vassdrag

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Norges vassdrags- og energidirektorat
Middelthunsgate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
Internett: www.nve.no

